

Datum: 14-06-2003

Pagina: 036

Rubriek:

Auteur: OOMEN, M.

De onstuitbare opkomst van de huiswerkindustrie

De schaduwsschool

Door Mar Oomen, foto's Ad Nuis

Het falende schoolsysteem, de verleidingen van oude en nieuwe media, het lerarentekort, gescheiden en/of werkende ouders – het valt niet mee om nog echt iets te leren op school. Steeds meer leerlingen komen terecht bij een toenemend aantal huiswerkinstituten. Het kost wat, maar dan heb je er als leraar of ouder ook geen omkijken meer naar.

Aan het eind van het gesprek, als de huiswerkmakers Jonathan van Duijn (15, 3 gymnasium) en Nikki Plaizier (15, 3 havo) eigenlijk allang weer aan het werk moeten, pakt orthopedagoog Carolien Hermans M erbij, het maandblad van NRC Handelsblad. 'Gaaf het bij jullie in de klas ook zo?' vraagt ze, terwijl ze een foto laat zien van een zeer rommelige klas van het Zaanlands Lyceum. 'Mogen jullie ook je jas aanhouden en je tas op tafel laten liggen?' De foto staat bij een vergelijkend onderzoek naar het onderwijs in Engeland, Frankrijk, Duitsland en Nederland. 'Drukke Nederlandse scholieren hebben geen last van discipline,' staat er boven het verhaal over het Nederlands onderwijs. Jonathan en Nikki houden wijselijk hun mond, maar hun glimlach spreekt boekdelen.

Carolien Hermans is huiswerkbegeleider bij het nog jonge Huiswerk Instituut Amsterdam. Ze toont de foto aan alle leerlingen die zij onder haar hoede heeft want ze wil weten hoe het er tegenwoordig op scholen aan toe gaat. 'Natuurlijk,' zegt ze, 'was het bij mij vroeger ook onrustig in de klas, maar dit slaat toch alles. Geen wonder dat kinderen weinig oppikken in de les, laat staan dat ze kunnen studeren in de klas.'

In de kleine ruimte waar Nikki en Jonathan hun huiswerk maken (twee tafels tegen de muur, schotje ertussen) heerst een bijna serene rust. Het lijkt het handelsmerk van het betere huiswerkinstituut: rust, orde, regelmaat. Niet praten, niet naar buiten kijken – werken. En als je niet verder kunt omdat je het niet snapt, laat je dat weten en word je meteen geholpen.

'Ik kan me voor het eerst concentreren,' heeft Nikki tegen haar moeder gezegd. Thuis is er te veel afleiding, de gsm, de computer, internet, de televisie en op school schiet het ook niet op – te gezellig. Toch is moeder Hanneke Plaizier verbaasd over het enthousiasme waarmee Nikki elke dag naar het huiswerkinstituut gaat. En dan zijn ze er ook nog zo positief over haar dochter. 'Ze schijnt steeds haar werk af te hebben, ik kan het haast niet geloven, volgens mij belazert ze de boel.'

Dagelijks (of een paar keer per week) gaan tienduizenden scholieren tussen de twaalf en negentien jaar na hun schooldag nog eens een paar uur naar 'bijles' of 'huiswerk'. En dan niet eens met zoveel tegenzin, zeggen zijzelf en hun ouders. Als je een paar huiswerkklassen hebt bezocht, snap je waarom. 'Huiswerk' is alles wat school niet is. Geen tassen op een hoop, geen gejoel en geschreeuw, geen stoerdoenerij, geen verveelde, gapende gezichten, maar bijna ouderwets aandoende rust en aandacht. Een beetje alsof de jaren vijftig terug zijn, de kinderen recht op in hun stoelen. Voor een paar uur per dag is de permanente klassenoorlog vervangen door tucht en ascese. Het gevolg: er worden weer resultaten geboekt. Want, zegt bijvoorbeeld Jonathan van Duijn: 'Ik snap eindelijk waar het over gaat met wiskunde.' Of (zegt Karen Landman uit Apeldoorn): 'In het begin van het jaar had ik zes tekorten, nu nog maar een.' En: 'Als ik nu ga computeren hoef ik me niet meer

schuldig te voelen, mijn huiswerk heb ik al af.' Of (zeggen heel veel kinderen): 'Op bijles krijg ik de stof beter uitgelegd.' En (zeggen de meesten): 'Op school is er geen tijd om vragen te stellen.'

Hun ouders hebben het er graag voor over: al die honderden euro's extra om hun kinderen 'op niveau' te houden. Maar een aantal van hen – en dat worden er steeds meer – vindt het eigenlijk godgeklaagd. 'Kunt u niet een zwartboek aanleggen, van wat er allemaal niet deugt op scholen?' vraagt H. Vismale, vader van Leandro (gaat twee keer per week naar bijles bij Wittenburg studiebegeleiding). 'Meer dan de helft van Leandro's klas ('negentig procent', zegt Leandro, 4 havo, zelf) blijft zitten, dat kan toch niet alleen aan de kinderen liggen? Docenten zijn vaak op cursus of ziek of overspannen. En degenen die er gewoon zijn, geeft zijn mentor toe, hebben niet genoeg tijd om de stof naar behoren uit te leggen.'

Ook Dick Bremer uit Haarlem, vader van twee dochters (op bijles) en twee zoons (niet op bijles) is verontwaardigd. Zijn oudste dochter Roos is altijd een redelijk goede leerling geweest, een consciëntieuze werker bovendien, maar in 4 atheneum ging het helemaal mis, haar gemiddelde zakte tot onder de zes. 'Het was het eerste jaar dat het studiehuis was ingevoerd. Sommige leraren hadden iets van: zoek zelf maar uit waar je je kennis vandaan haalt. En voor vragen over stof die een paar maanden daarvoor was behandeld, was er geen tijd.'

Hanneke Plaizier, moeder van Nikki, schaamt zich er eigenlijk voor, dat haar dochter naar huiswerkbegeleiding moet. Ze noemt het ook een luxeverschijnsel: het kind kan niet goed mee op school, dus hup: op huiswerkbegeleiding, of, wat zij veel ziet in haar vriendenkring: dan maar naar een privéschool. Waarom is het haar zelf niet gelukt om Nikki op een goede manier te begeleiden. 'Ik zit nota bene in het onderwijs.'

'Eigenlijk,' vindt Jacomien de Leeuw, directeur van Instituut De Leeuw in Amsterdam, 'zouden wij overbodig moeten zijn of er alleen maar hoeven zijn voor de echte uitzonderingsgevallen.'

Instituut De Leeuw bestaat inmiddels dertien jaar, heeft ongeveer 240 leerlingen ingeschreven staan, acht mensen hebben er een volle baan en er zijn maar liefst vijftig los-vaste medewerkers. De scholieren komen huiswerk maken in ploegjes van tien: twee ploegen na elkaar in de middag (een uur en drie kwartier) en een in de avond (voor de bovenbouw: twee uur en een kwartier). Ouders kunnen hun kinderen apart aanmelden voor bijles, 'remedial teaching', een 'zelfconfrontatieonderzoek' (waarom heb ik geen zin in school), een concentratietraining of voor een zogenaamde faalangstreductietraining. De Leeuw heeft alles in huis om leerlingen optimaal te laten presteren op school (voor zo'n 120 tot 425 euro per maand). En de scholen voor voortgezet onderwijs in Amsterdam aarzelen niet hun leerlingen naar het instituut door te verwijzen.

De Studeerkamer van Ofkje Teekens in Den Haag is een vergelijkbare, iets kleinere instelling. Ook daar kunnen scholieren terecht voor de meest uiteenlopende vormen van studiebegeleiding en zelfs voor een Citotoets-training. Dagelijks komen er zo'n vijftig kinderen hun huiswerk maken.

Instellingen als die van Wessel Wittenburg (Wittenburg studiebegeleiding), Loes Jorna (Instituut voor Huiswerkbegeleiding Apeldoorn) en de economieleraar André Punt (Het Studiepunt in Sassenheim) beperken zich tot bijles en huiswerkbegeleiding. Wittenburg en Jorna huren schoollokalen (Wittenburg in verschillende steden in de Randstad) en schakelen studenten en docenten in voor de begeleiding. Punt huurt twee kamers in een bedrijfverzamelgebouw in Sassenheim en verzorgt de bijles en begeleiding samen met een wiskundeleraar van het Stedelijk Gymnasium Leiden (Punt zelf geeft ook tweeëntwintig lesuren economie op het Bonaventura College in Leiden).

Vooraf (overbelaste) leerkrachten zien huiswerkbegeleiding als een aantrekkelijk alternatief. Sissi Theunissen, oprichter van het Huiswerk Instituut Amsterdam, is veertien jaar

leerkracht geweest in het basisonderwijs. 'De werkdruk werd te groot.' Ofkje Teekens van de Studeerkamer was lerares Nederlands, Jacomien de Leeuw lerares Frans.

Voor economieleraar André Punt is het een manier om zijn vak ook nog op een 'ouderwetse' manier te kunnen beoefenen. 'Ik mag graag uitleggen', zegt hij, terwijl hij gaat zitten aan een van de tweepersoonstafels in zijn 'eigen' klaslokaal. 'En daar is in de tweede fase van het studiehuis nog maar weinig ruimte voor.'

Punt heeft net een paar grote flessen cola en Fanta gehaald, iedereen krijgt een bekertje bij binnenkomst. Nee, niemand mag zelf pakken, dan wordt het te onrustig in het lokaal. 'Daarbij,' zegt de gebruikte leraar met blauwe bandplooi broek en T-shirt met korte mouwen: 'Bijles geven en leerlingen helpen met hun huiswerk is veel minder vermoeiend dan les geven. Als je op school iets wilt overbrengen aan een klas met dertig 3-havo-leerlingen, moet je telkens weer een waar optreden verzorgen. Steeds opnieuw moet je de aandacht van al die kinderen zien af te dwingen. Hier letten ze vanzelf op, en ze genieten van de aandacht die je voor hen hebt.'

Vroeger, tot zo'n tien, twintig jaar terug, zou de 'doorsneescholier' er om uitgelachen worden: word jij geholpen met je huiswerk, dat kan toch niet waar zijn – en bijles was er alleen voor de kinderen uit de klas die écht moeite hadden met een vak, of die een aantal weken ziek waren geweest. Wat is er tegenwoordig anders? Waarom moeten kinderen buiten school om geholpen worden met hun huiswerk?

Voor een (groeiend) aantal kinderen is het huiswerkinstituut natuurlijk een veredelde vorm van naschoolse opvang: een plek waar ze onder toezicht huiswerk kunnen maken terwijl hun ouders aan het werk zijn.

De meeste kinderen melden zich (beter gezegd: worden gemeld, meestal door de ouders, soms door een leerkracht) als het op school heel erg mis dreigt te gaan: na de eerste tentamenweek bijvoorbeeld, of na het kerstrapport. Ze hadden eigenlijk hard moeten werken (of überhaupt eens aan het werk moeten gaan). En dat was niet gelukt.

Door de scheiding van hun ouders bijvoorbeeld. Er zijn onder de kinderen die op 'huiswerk' zitten nogal wat met gescheiden ouders, zeggen de directeurs van de instituten. Of er een rechtstreeks verband is tussen het een en het ander, durven ze niet hardop te zeggen. Bij Ofkje Teekens in Den Haag hebben de kinderen die vaak komen in ieder geval een eigen kratje voor hun boeken. 'Dan hoeven ze daar niet steeds mee heen-en-weer te sjouwen van het ene naar het andere huis.' De kinderen zelf zeggen over de periode dat hun ouders in scheiding lagen dat ze helemaal geen zin hadden om te werken. Annika Dijkman (17, 5 havo) uit Apeldoorn legt uit: 'Je voelt je niet lekker, je hebt een raar gevoel in je buik en het maakt je allemaal helemaal niets meer uit. Ik dacht: waarom zou ik nog aan een toekomst werken. Kijk wat er van mijn moeder terecht is gekomen, zo'n hartstikke slimme vrouw.'

Natuurlijk zijn er ook ouders die hun kinderen naar 'studiebegeleiding' sturen omdat ze hoe dan ook op het gymnasium, het atheneum of de havo moeten blijven en dat niveau blijkt eigenlijk te hoog gegrepen. Meestal zijn dat dan ook nog ouders, zeggen de directeurs van alle instituten, die heel veel verwachten van hun zoon of dochter, maar die het zelf veel te druk hebben om aandacht aan hem of haar te geven, óf het zijn ouders die zó bovenop hun kind zitten dat het uit pure recalcitrantie zijn kont tegen de krib gooit. Nikki Plaizier lijkt zo iemand. Moeder Hanneke: 'Haar stiefvader en ik zijn allebei leerkracht. Thuis gaat het dus vaak over school. Je hebt dingen snel door. En dat werd zo bedreigend voor haar. Ze had er helemaal geen zin meer in. We konden ook, moet ik toegeven, nauwelijks meer positief zijn over haar.'

Tenslotte is er de afleiding die 'de jeugd van tegenwoordig' ervan weerhoudt aan het werk te gaan. Er zijn echt té veel prikkels, vinden de meeste leraren en alle directeurs van huiswerkinstituten en zeggen ook de scholieren zelf: de baantjes, de buitenschoolse activiteiten, de sport, uitgaan, feesten (meerdaagse feesten in Frankrijk bijvoorbeeld),

rondhangen, de verdovende middelen, en dan: als ze dan eindelijk op hun kamer zitten: de televisie (met al die kanalen), de computer, even chatten voor je echt aan het werk gaat of een sms'je versturen. Op het huiswerkinstituut ben je verstoken van alle afleiding, gsm'etjes moeten worden ingeleverd.

Bij Loes Jorna van het Instituut voor Huiswerkbegeleiding Apeldoorn zijn kinderen zelfs verplicht minstens vier en liefst vijf dagen per week naar 'huiswerk' te komen, elke dag van halfzeven tot acht uur en vrijdag van vier uur tot halfzes. Missen ze daardoor een voetbaltraining, of kunnen ze niet naar ballet? Pech. 'Huiswerk' gaat voor, zoals vroeger vanzelfsprekend de school voorging. Ook Nikki Plaizier gaat vier dagen per week naar het Huiswerkinstituut Amsterdam waardoor ze nog maar één keer in plaats van drie keer per week naar paardrijden kan. Het huiswerkinstituut helpt bij het maken van keuzen, brengt orde en discipline in het leven. Maarten van de Weijer uit Apeldoorn (18 jaar, 6 vwo): 'Door mevrouw Jorna is het zo'n gewoonte geworden om elke dag van halfzeven tot acht uur huiswerk te maken, dat ik dat nu ook in het weekend doe: iedere zaterdag en zondag, na het eten, anderhalf uur.'

Ineke van der Sar, coördinator van 4 vwo op het Rijnlands Lyceum in Oegstgeest, hoort ze ook: de klachten van collega's over leerlingen die geen huiswerk maken omdat ze het te druk hebben met andere dingen. Zij vindt het onzin, dat is iets, zegt ze, van alle tijden. 'Ik was vroeger ook niet vooruit te branden. In plaats van te studeren, zat ik paperclipjes om te buigen achter mijn bureau. Het hoort bij die leeftijd: je bent aan het puberen, je bent in je hoofd met andere dingen bezig. Alles kan je afleiden. Tegenwoordig zijn de computer, de mobiel en het baantje dat.' Maar, geeft ze toe, als vroeger een vriendin aanbelde, zei haar moeder: nee, Ineke komt niet, want Ineke is aan het werk. Nu is er geen moeder die opendoet, en als die moeder er wel is, kun je nog altijd stiekem sms'jes versturen, of even gaan chatten. Daarbij, zegt Van der Sar: vroeger werd je als leerling meer bij de hand genomen. Vanaf de vierde klas, met de tweede fase, moeten scholieren veel zelf uitzoeken en plannen. En dat is voor het gros van de leerlingen van die leeftijd toch wel erg veel gevraagd.

Zo kent het Bonaventura College van André Punt een vrij studie-uur, een zogenaamd C-uur, een coachuur, de leerlingen krijgen geen les, maar als ze vragen over de stof hebben, kunnen ze in dat uur bij een vakdocent terecht. En wat blijkt, zegt Punt: 'Alleen de echte studenten, de toch al goede leerlingen komen in zo'n uurtje langs, de leerlingen die nieuwsgierig zijn naar meer. De rest, de overgrote meerderheid denkt: ha, een uur vrij en gaat liever kletsen of de stad in.'

Veel kinderen, veel meer dan vroeger, zeggen alle leerkrachten, komen in de vierde klas dan ook in de problemen. Bij Karen Landman uit Apeldoorn bleef in 4 havo de helft zitten en alleen de zittenblijvers van het jaar daarvoor haalden goede cijfers. Karen: 'De derde ging heel makkelijk, in de vierde moet je ineens heel hard werken.'

H. de Bruin, coördinator van de onderbouw van het Aloysius College in Den Haag zegt: 'Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat kinderen van die leeftijd gewoon de hersenstructuur nog niet hebben om net zo zelfstandig te werken als volwassenen. Misschien blijkt over een jaar of tien jaar wel dat we met die tweede fase met een utopie bezig zijn geweest.'

Bram van der Zwet (14, 2 atheneum), een vrolijke tengere jongen met een beugel, krijgt sinds september 2002 bijles op het Studiepunt in Sassenheim van wiskundeleraar Geert Lambers. Daarvoor komt hij helemaal uit Roelofarendsveen. Maar het moet, zegt Bram, want hij heeft geen aanleg voor wiskunde. 'Onzin,' zegt Geert Lambers, 'Bram heeft een flink stel hersens.' Wat blijkt, Bram heeft in de eerste klas les gehad van 'een bouwvakker die het eens een jaartje als leraar wilde proberen. Hij heeft een maandje of twee lesgegeven, daarna hebben we hem niet meer gezien. De laatste maanden is de directrice af en toe ingevallen. Voor mij was dat dus niet voldoende. En zo hebben we dit jaar een tijdje geen Duits gehad. Natuurlijk is het hartstikke leuk: die tussenuren vrij. Maar je moet

het toch weer allemaal inhalen.'

En daar gedijt de huiswerkindustrie weer goed bij. 'Reteaching' noemt Ofkje Teekens van de Studeerkamer dat: het wegwerken van achterstanden in kennis – waar dan ook door ontstaan. Sommige leerlingen vinden de 'reteaching' van het huiswerkinstituut zo effectief, aldus H. de Bruin van het Aloysius College, dat ze het niet nodig vinden om in de reguliere lessen nog op te letten. 'Ik doe het straks wel op bijles,' zeggen ze dan. De bijles wordt de hoofdles, het huiswerkinstituut een particuliere school. En de gewone scholen: overbodig, of in het beste geval: een hangplek waar je ook nog wat kunt opsteken.

Eén ding is zeker: de huiswerkindustrie vergroot de opleidingsverschillen tussen 'arm en rijk'. Het Amsterdamse stadsdeel Zuideramstel is in samenwerking met Wittenburg studiebegeleiding aan een proefproject begonnen voor niet bemiddelde, maar gemotiveerde kinderen met een behoorlijke achterstand op school. Drie middagen per week komen ze huiswerk maken in de kantine van voetbalvereniging Buitenveldert. Ze worden begeleid door zes studenten met verschillende achtergronden. Instituut De Leeuw incasseert maandelijks van iedere ouder vijf euro extra voor de 'Stichting Studiefonds Amsterdam', een fonds voor leerlingen wier ouders zich geen extra ondersteuning kunnen permitteren. Dan is er nog een internaat als Educatief Centrum Lucerna in Tilburg, opgezet door Turkse ouders die hun kinderen graag structuur bieden en discipline bijbrengen. Turkse kinderen komen er na school huiswerk maken onder begeleiding van Turkse studenten (die dat doen als vrijwilliger).

Verder zijn het vooral de kinderen van bemiddelde ouders die zich laten bijspijkeren op prijzige huiswerkinstituten. Daar leren ze om te gaan met de drukke klassen, de volle programma's en de weinige begeleiding. Daar maken ze zich de discipline eigen die nodig is om alvast voor een toets te gaan leren, die pas over acht weken wordt afgenomen. En zo kunnen ze hun leven vol trillende gsm'etjes verenigen met de bijna onmogelijke eisen van het studiehuis.

Vincent van Dijk, initiatiefnemer van de site www.huiswerkbegeleiding.nl, schat het aantal instellingen voor bijles en huiswerkbegeleiding op zo'n vier- tot zeshonderd. Bijna wekelijks, zegt hij, meldt zich weer een nieuw instituut. Het aantal leerlingen – van de in totaal negenhonderdduizend middelbare scholieren – dat tegen een fors bedrag (70 tot 500 euro per maand) huiswerkbegeleiding krijgt, is volgens hem zo'n twintigduizend. En dat is nog afgezien van alle kinderen die in een buurthuis bijles krijgen, aan de keukentafel van de buurman, of in een moskee.

Huiswerkbegeleiding van Wessel Wittenburg in een voetbalkantine in Buitenveldert: Gsm's moeten worden ingeleverd

Studiepunt met André Punt in Sassenheim: 'Bijles geven is veel minder vermoeiend dan les geven'

De Studeerkamer met Ofkje Teekens (midden) in Den Haag: dagelijks komen zo'n vijftig kinderen hun huiswerk maken

Het Huiswerk Instituut Amsterdam van Sissy Teunissen: serene rust achter schotjes

AD NUIS

Copyright © 2003 Weekbladpers Tijdschriften (Onbekend)